

MARIA SALMINEN

Pahempaa kuin kuolema

Søren Kierkegaard, *Kuolemansairaus* (Sygdommen til Døden, 1849). Suom. Janne Kylliäinen & Tapani Laine. Basam Books, Helsinki 2016. 188 s.

’Tietoisuus’ ja ’itseys’ – ja etenkin ’itsetietoisuus’ – ovat käsitteitä, joihin ei ensimmäisenä tulisi mieleen kiinnittää ihmisen jumalasuhdetta. Anti-Climacuksen nimellä kirjoittava Kierkegaard kuitenkin tekee näin teoksessaan *Kuolemansairaus*.

Kuolemansairaus ilmestyi ensimmäistä kertaa J. A. Hollon suomenoksesta 1924. Tuore käännös on osa laajempaa projektia, jonka tarkoituksena on julkaista Kierkegaardin kristilliset teokset uudelleen ”selkeinä ja perusteellisesti selitettynä” käännöksinä. Viimeksi mainitussa tavoitteessa on selkeästi onnistuttu: paratekstit ovat erinomaiset ja runsaat

viitteet ilmeisen perinpohjaisia ja käännös säilyttää Kierkegaardin omintakeisen tyylin. Ensiksi mainitusta tavoitteesta vastuu kuuluu myös Kierkegaardille itselleen.

Teos on laadittu täsmällistä dialektista systemaattisuutta tavoittelemaan tutkielmamuotoon, josta Kierkegaard itse toteaa: ”Muoto saattaa vaikuttaa liian ankaralta olakseen henkeä rakentava ja liiaksi henkeä rakentamaan pyrkivä olakseen ankaran tieteellinen.” (19) Liiallisesta ankaruudesta teosta ei kuitenkaan voitane syyttää: se sisältää koko liudan keskenään ristiriitaisia väittämiä ja ajatuskulkuja (joita ei kuitenkaan voi katsoa tarkoituk-

”Epätoivo on ainoa todellinen kuolemansairaus, pahempaa kuin kuolema itse.”

sellisiksi paradokseiksi), ja varsinkin loppupuolella tyyli alkaa muistuttaa yhä enemmän Kierkegaardin monien muiden teosten retoris-poeettista rönsyilyä.

Kuolemansairauden sekalaisista aineksista muodostuu eräänlainen psyko-teo-logiikka, jonka argumentaatiokulkuja ei saa mitenkään kiinnitettävä yhtenäiselle tasolle systemiksi.

Sairaus ja parannus

Kirjan perusväittäjä on, että kristityn näkökulmasta epätoivo on ainoa todellinen kuolemansairaus, pahempaa kuin kuolema itse. Edes kuolema ei ankarasti ottaen ole ”kuolemaksi”. Epätoivo on mahdollista ihmiselle vain sikäli kuin hän on ”henki”, Jumalan konstituoi- ma sielun ja ruumiin, ajallisen ja ikuisen, välttämättömän ja mahdollisen synte- si. Henkenä ihmisen tehtävänä on tulla omaksi itsekseen. Itsen mittana on Jumala, koska synte- sinä se on Jumalan, ei itsensä asettama.

Varsinaista epätoivoa on kahden- laista: epätoivoista halua olla jotain muuta kuin oma itsensä ja epätoi- voista halua tulla omaksi itsekseen. Kumpikin tilanne johtaa tavallaan itse-tuhoon, koska halutessaan olla jotain muuta kuin oma itsensä ih- minen haluaa oikeastaan oman it- sensä lakkaamista, ja kun hän haluaa

tulla omaksi itsekseen, hän ei hy- väksy omaa itseään sellaisena kuin on, vaan yrittää nihilo-ida itsensä ja haaveilla jotain sen tilalle.

Epätoivo on siis kuoleman- sairaus, mutta samalla myös paran- nuskeino: mahdollisuus ja vaatimus tulla omaksi itsekseen. Tietoisuus itsen menettämisen epätoivosta (siitä, ettei ole tai voi olla oma it- sensä) saa parhaimmassa tapauksessa ihmisen luopumaan jostain, mitä ei ole (itse kuviteltua itseä) ja heittäy- tymään takeettomasti uskon ja luot- tamuksen varaan. Vain epätoivon kautta kulkemalla ihminen voi tulla itsekseen, siksi Jumalan perustamaksi synte- siksi, joka hän on. Itsen on murruttava tullakseen omaksi it- sekseen läpinäkyvässä suhteessa Ju- malaan.

Synti, myös tekijän

Kirjan toisessa, epätoivoa syntinä käsittelevässä osassa Kierkegaard on kenties enemmän omillaan, kau- empana logiikasta ja lähempänä teologiaa ja uskontoa. Hän perus- telee, että epätoivo on pahimman- laatuista syntiä, koska se on tottele- mattomuutta, purnaamista Jumalan tahtoa, luotua ja olevaa itseä vastaan. Se, ettei ihminen halua olla itsensä vaan haluaa olla olematta tai olla itse luomansa itseys, on eräänlainen syytös Jumalaa kohtaan.

Letkaukset muita ajatteli-joita ja suuntauksia, porvarillista elämän- muotoa ja massojen tyhjöpäisyyttä vastaan ovat odotettavia, mutta onnistuvat joka tapauksessa keven- tämään kokonaisuutta. *Kuolemansai- rauden* psykologis-rakenteelliset ku- vaukset mielenliikkeistä ja henkisistä tapahtumakuluista ovat ehkä kui- tenkin kirjan parasta ja tiukimmin kehiteltyä antia.

Monesti ihminen kuitenkin on- nistuu olemaan itsensä tiellä. Kään- täjät ounastelevat esipuheessa, että Kierkegaard luopui suurellisista kir- jallisista suunnitelmistaan ja kirjoitti eri nimimerkkien suo- jissa, koska piti yhtä teosmonoliittia liian mahtipon- tisena ja halusi pitää pienempää pro- filia.

Tämä tavoite – sikäli kuin se oli vilpittön – ei taida toteutua. Ennem- minkin Kierkegaard seisoo sano- mansa edessä ja kiinnittää huomion omaan henkilöön- sä moninaisilla nimimerkeillään, jotka viittaavat toistensa teksteihin, sekä luonteen- omaisella, monesti itseironisella omaelämäkerrallisuudella. Kaikki ja mikä tahansa voi olla ironiaa. Niinpä myös *Kuolemansairauden* epäsuhta systemaattis-dialektisen muodon, retorisen paatoksen ja kristillisen ee- toksen välillä voidaan lukea tarkoi- tuksellisenä ironiana.